

4.

ULUSLARARASI

İSLÂM MEDENİYETİ'NDE BİRLİKTE YAŞAMA TECRÜBESİ

SEMPOZYUMU

7-9 MAY 2026

KİLİS | TÜRKİYE

BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI

BOOK OF ABSTRACTS

كتاب الملخصات

4TH INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON "THE PRACTICE OF
COEXISTENCE IN ISLAMIC CULTURE"

المؤتمر الدولي الرابع "تجربة العيش المشترك في الحضارة
الإسلامية"

**4. Uluslararası
“İslam Medeniyetinde
Birlikte Yaşama Tecrübesi”
S e m p o z y u m u**

**BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI
BOOK of ABSTRACTS
كتاب الملخصات**

Ankara 2026

4. Uluslararası “İslam Medeniyetinde Birlikte Yaşama Tecrübesi” Sempozyumu Bildiri Özetleri Kitabı

4. ULUSLARARASI “İSLÂM MEDENİYETİ'NDE BİRLİKTE YAŞAMA TECRÜBESİ” SEMPOZYUMU

4th INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON “THE PRACTICE OF COEXISTENCE
IN ISLAMIC CULTURE”

المؤتمر الدولي الرابع "التجربة التعايش في الحضارة الإسلامية"

Editörler:

Prof. Dr. Şahin AHMETOĞLU
Doç. Dr. Agil ŞİRİNOV
Doç. Dr. Adem YILDIRIM
Doç. Dr. Mesut CEVHER
Doç. Dr. Jarot WAHYUDI
Doç. Dr. Elimuxtar MUXTAROV
Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Hümeysra KOÇ
Dr. Şems BAĞIROVA
Dr. Öğr. Üyesi Muhammet ZUHUR
Öğr. Gör. Şeyma GÜÇLÜ
Arş. Gör. Dr. Sercan ÇAMLI
Arş. Gör. Abdusselam KÖSE
Arş. Gör. Ahmet BİĞÜR
Arş. Gör. Büşra VARIR
Arş. Gör. Fatma Esra SAĞIR
Arş. Gör. Metin CİVEK
Arş. Gör. Mine Bilge BİLGİBİR
Arş. Gör. Muhammed UÇ
Arş. Gör. Muhammet Sıtkı ÖZGER
Arş. Gör. Ramazan KILIÇ
Arş. Gör. Yunus TÜKEN

1. Baskı

Mayıs, 2026 / Ankara
ISBN: 978-625-6444-81-2

Yayınevi

Uluslararası Grafiker Yayınları
Matbaa, Satış, Yayınevi, Sertifika
No:46683
Web: grafikeryayin.com
Dizgi-Mizanpaj: Muhammed İsa, Dr.
Sercan Çamlı

Baskı ve Cilt

Grafik-Ofset Matbaacılık Reklamcılık
Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
Oğuzlar Mahallesi
1396. Cadde No: 6/A
06520 Balgat-ANKARA
Tel : 0 312. 284 16 39 Pbx
Faks : 0 312. 284 37 27
E-mail : grafik@grafiker.com.tr
Web : grafik.com.tr

*Her hakkı saklıdır. Bu kitabın hiçbir kısmı
yayıncısının yazılı izni olmaksızın
elektronik veya mekanik, fotokopi, kayıt
ya da herhangi bir bilgi saklama,
erişim sistemi de dahil olmak üzere
herhangi bir şekilde çoğaltılamaz.*

Telefon: + 90 (348) 814 26 66

İrtibat Adresi: Mehmet Sanlı Mahallesi
Doğan Güreş Paşa Bulvarı No: 84 79000
Merkez, Kilis/TÜRKİYE

İnternet Sitesi: bytsempozyum.com
E-posta: bytsempozyum2026@gmail.com

SEMPOZYUM ONUR KURULU
SYMPOSIUM HONOR COMMITTEE

Prof. Zekeriya AKMAN (Rector of Kilis 7 Aralık University, Türkiye)
Prof. Noorhaidi HASAN (Rector UIN Sunan Kalijaga Yogyakarta, Indonesia)
Assoc. Prof. Agil ŞİRİNOV (Rector of Azerbaijan Institute of Theology, Azerbaijan)
Prof. Mohamed Ahmed ABDELRAHMAN (Rector of AlWasl University, UAE)

SEMPOZYUMA DESTEK VEREN KURUM VE KURULUŞLAR
INSTITUTIONS AND ORGANIZATIONS SUPPORTING THE SYMPOSIUM

Kilis 7 Aralık University, Türkiye
Azerbaijan Institute of Theology, Azerbaijan
Azerbaijan Moral Values Promotion Fund, Azerbaijan
Sunan Kalijaga State Islamic University (UIN Sunan Kalijaga), Yogyakarta, Indonesia
AlWasl University, Dubai, United Arab Emirates
Turkish Cooperation and Coordination Agency (TİKA)
Enderun International Student Association, Türkiye

SEMPOZYUM DÜZENLEME KURULU
SYMPOSIUM ORGANIZING COMMITTEE

DÜZENLEME KURULU BAŞKANI
ORGANIZING COMMITTEE CHAIRMAN

Prof. Dr. Şahin AHMETOĞLU (Kilis 7 Aralık University, Türkiye)

DÜZENLEME KURULU ÜYELERİ
ORGANIZING COMMITTEE MEMBERS

Prof. Sönmez KUTLU (Ankara University, Türkiye)
Prof. Eyüp BAŞ (Ankara University, Türkiye)
Prof. Muhammad WILDAN (UIN Sunan Kalijaga, Yogyakarta, Indonesia)
Prof. Mohamed Sahbi ben Amor BAAZAOUI (alWasl University, UAE)
Prof. Muhammed Ali YAZIBAŞI (Ankara Yıldırım Beyazıt University, Türkiye)
Prof. Mehmet Ali YILDIRIM (Kilis 7 Aralık University, Türkiye)
Prof. Mehmet Metin ŞENTURK (Kilis 7 Aralık University, Türkiye)
Prof. Halil ALDEMİR (Kilis 7 Aralık University, Türkiye)
Prof. Khaled Abdul Kader el-JUNDI (Lebanon University, Lebanon)
Prof. Serhat KUZUCU (Kilis 7 Aralık University, Türkiye)
Prof. Ali ÇETİN (Kırıkkale University, Türkiye)
Prof. Mahmoud Abdelhafez Khalfalla MOHAMED (Ayn as-Shams University, Egypt)
Prof. Aounallah Khadidja (University Center of Aflou, Algeria)
Assoc. Prof. Adem YILDIRIM (Kırıkkale University, Türkiye)
Assoc. Prof. Mesut CEVHER (Kırıkkale University, Türkiye)
Assoc. Prof. Habip DEMİR (Gümüşhane University, Türkiye)
Assoc. Prof. Mustafa KAZANCIOĞLU (Kilis 7 Aralık University, Türkiye)
Assoc. Prof. Mirmiyaz MÜRSELOV (Azerbaijan Institute of Theology, Azerbaijan)

Assoc. Prof. Anar GAFAROV (Azerbaijan Institute of Theology, Azerbaijan)
Assoc. Prof. Jarot WAHYUDI (UIN Sunan Kalijaga, Indonesia)
Assoc. Prof. M. Z. M. AKRAM (International Islamic University Malaysia, Malaysia)
Assoc. Prof. Elif KAZANCIOĞLU (Kilis 7 Aralık University, Türkiye)
Assoc. Prof. Zaynabidin ACIMAMATOV (Osh State University, Kirghizistan)
Assoc. Prof. Vakkas ULUCAY (Kilis 7 Aralık University, Türkiye)
Assoc. Prof. Ali KESTANE (Kilis 7 Aralık University, Türkiye)
Dr. Hamidi BADRA (University Center of Aflou, Algeria)
Dr. Witriani, M. HUM (UIN SUNAN Kalijaga, Indonesia)
Dr. Ubaidillah, M. HUM (UIN Sunan Kalijaga, Indonesia)
Dr. Sujadi, M.A. (UIN Sunan Kalijaga, Indonesia)
Assoc. Prof. Elvüsal MEMMEDOV (Azerbaijan Institute of Theology, Azerbaijan)
Assoc. Prof. Kadhim Khaleefah HAMMADI (Al Iraqia University, Iraq)
Asst. Prof. Mehman İSMAYILOV (Baku Theological College, Azerbaijan)
Asst. Prof. Zeynep Hümeyra KOÇ (Kilis 7 Aralık University, Türkiye)
Asst. Prof. Muhammet ZUHUR (Kilis 7 Aralık University, Türkiye)
Asst. Prof. Müslüm EFLATUN (Kilis 7 Aralık University, Türkiye)
Dr. Şems BAĞIROVA (Azerbaijan Institute of Theology, Azerbaijan)
Dr. Hayati ISMAIL (Islamic Science University of Malaysia, Malaysia)

SEMPOZYUM BİLİM VE HAKEM KURULU
SYMPOSIUM SCIENTIFIC AND REVIEW COMMITTEE

Prof. Sönmez KUTLU (Ankara University, Türkiye)
Prof. Muhammad WILDAN (UIN Sunan Kalijaga, Yogyakarta, Indonesia)
Prof. Abdurrahman CANDAN (AHBV University, Türkiye)
Prof. Cemil HAKYEMEZ (Trabzon University, Türkiye)
Prof. Inayah ROHMANIYAH (UIN SUNAN Kalijaga Yogyakarta Indonesia)
Prof. Mehmet ATALAN (Kastamonu University, Türkiye)
Prof. Osman AYDINLI (Ankara University, Türkiye)
Prof. Şahin AHMETOĞLU (Kilis 7 Aralık University, Türkiye)
Prof. Khaled Abdul Kader EL-JUNDI (Lebanon University, Lebanon)
Prof. Mahmoud Abdelhafez Khalfalla MOHAMED (Ayn as-Shams University, Egypt)
Prof. Aounallah Khadidja (University Center of Aflou, Algeria)
Prof. Serhat KUZUCU (Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Abdülmecit İSLAMOĞLU (Ankara University, Türkiye)
Assoc. Prof. Mirmiyaz MÜRSELOV (Azerbaijan Institute of Theology, Azerbaijan)
Assoc. Prof. Elvüsal MEMMEDOV (Azerbaijan Institute of Theology, Azerbaijan)
Assoc. Prof. M. Z. M. AKRAM (International Islamic University Malaysia, Malaysia)
Assoc. Prof. Zaynabidin ACIMAMATOV (Osh State University, Kirghizistan)
Assoc. Prof. Habip DEMİR (Gumushhane University, Türkiye)
Assoc. Prof. Muhyettin İĞDE (Gaziantep University, Türkiye)
Asst. Prof. Mehman İSMAYILOV (Baku Theological College, Azerbaijan)
Dr. Hamidi BADRA (University Center of Aflou, Algeria)
Dr. Witriani, M. HUM (UIN SUNAN Kalijaga, Yogyakarta, Indonesia)
Asst. Prof. Enes ŞANAL (İzmir Katip Celebi University, Türkiye)
Dr. Mubasher HUSSAİN (University of the Punjab, Pakistan)
Dr. Seyit YILDIRIM (Gaziantep University, Türkiye)

SEMPOZYUM YÜRÜTME KURULU
SYMPOSIUM EXECUTIVE COMMITTEE

Prof. Şahin AHMETOĞLU (Kilis 7 Aralık University, Türkiye)
Assoc. Prof. Mirniyaz MÜRSELOV (Vice Rector of Azerbaijan Institute of Theology, Azerbaijan)
Prof. Muhammad WILDAN (UIN Sunan Kalijaga Yogyakarta, Indonesia)
Assoc. Prof. Jarot WAHYUDI (UIN Sunan Kalijaga Yogyakarta, Indonesia)
Asst. Prof. Zeynep Hümeýra KOÇ (Kilis 7 Aralık University, Türkiye)
Dr. Şems BAĞIROVA (Azerbaijan Institute of Theology, Azerbaijan)

SEMPOZYUM SEKRETARYASI
SYMPOSIUM SECRETARIAT

Res. Asst. Dr. Sercan ÇAMLI (Kilis 7 Aralık University, Türkiye)
Res. Asst. Metin CİVEK (Kilis 7 Aralık University, Türkiye)
Res. Asst. Fatma Esra SAĞIR (Kilis 7 Aralık University, Türkiye)
Res. Asst. Büşra VARIR (Kilis 7 Aralık University, Türkiye)
Res. Asst. Ramazan KILIÇ (Kilis 7 Aralık University, Türkiye)
Res. Asst. Yunus TÜKEN (Kilis 7 Aralık University, Türkiye)
Res. Asst. Mine Bilge BİLGİBİR (Kilis 7 Aralık University, Türkiye)
Res. Asst. Abdusselam KÖSE (Kilis 7 Aralık University, Türkiye)
Anisah Durrotul Fajri, M. HUM. (UIN Sunan Kalijaga, Yogyakarta, Indonesia)
Dr. Labibah Zein M. LIS (UIN Sunan Kalijaga, Yogyakarta, Indonesia)

İÇİNDEKİLER

CONTENTS

المحتويات

İÇİNDEKİLER CONTENTS المحتويات	6
ÖNSÖZ	19
PREFACE	21
كلمة تقديم	23

TOPLUM | SOCIETY | المجتمع

İslam Medeniyetinde Birlikte Yaşama Tecrübesi ve Modern Kentte Kalabalıklar İçinde Yalnızlaşan İnsan	26
<i>Dr. Reyhan AKKAŞ - Prof. Dr. İhsan ÇAPCIOĞLU</i>	
Birlikte Yaşamın İmkanları Bağlamında Çok Kültürlü Şehir Tecrübesi	29
<i>Prof. Dr. Zeki TAN</i>	
Dünyevî Devlet İlkesi ve Dinî-Mezhepsel Çoğulculuk: Azerbaycan'da Bir Arada Yaşamın Normatif Temelleri	32
<i>Prof. Dr. Ali ASKER</i>	
تحديات تنمية قيم التعايش في ضوء تصاعد العنصرية الرقمية	36
<i>Prof. Mahmoud Abdelhafiz Khalafallah</i>	
Memlûk Mısırı'nda Nevruz Bayramı: Müslüman ve Gayrimüslimlerin Birlikte Yaşama Tecrübesi ve Kamusal Ritueller	39
<i>Prof. Dr. Fatih ERKOÇOĞLU - Öğr. Gör. Fatma Gamze APRAŞ</i>	
Coexistence in Islamic Civilization: The Discourses of Emir Abdelkader as a Model	42
<i>Prof. Aounallah KHADIDJA</i>	
النسيج الاجتماعي في الإسلام: رؤية فقهية لبناء مجتمع متكامل: العدل والتسامح	44
<i>Prof. Ahmad BUSHNAQ</i>	
The Legacy of Imam al-Bukhari: The Spiritual Wealth of All Humanity	48
<i>Prof. Shovosil ZIYODOV</i>	

Celebrating The Prophet's Birthday "Syahadatain/Sekaten" in the Islamic Sultanate of Yogyakarta: A Socio-Cultural Study	51
<i>Prof. Muhammad PRIBADI</i>	
Prof. Dr. Hasan Onat'ın Düşünce Sisteminde Birlikte Yaşam Vurgusu	55
<i>Prof. Dr. Şahin AHMETOĞLU</i>	
Ortak Mutfak Kültürünün Coğrafi Yayılımı: Halep Kahkeshi Üzerine Bir İnceleme	59
<i>Prof. Dr. Mehmet ALPTEKİN - Yüksek Lisans Öğrencisi Nevin KANAR</i>	
العلاقات الإسلامية المسيحية في بلاد الشام من خلال الوثائق العثمانية	62
<i>Prof. Halid Abdülkadir el-CÜNDÎ</i>	
Azerbaijani Written Epic Monuments as a Part of the Common Turkic-Islamic Cultural Heritage.....	65
<i>Prof. Azizağa NECEFZADE</i>	
Translation and Translators in Al-Andalus, a Model of Coexistence Between Cultures During the 5th and 7th Centuries AH / 11th and 13th Centuries AD.....	69
<i>Prof. Mohamed Ali DABBOUR</i>	
Osmanlı Medeniyetinde Dinî ve Etnik Çeşitliliğin Yönetimi: "Engin Hoşgörü- İstimâlet"	73
<i>Prof. Dr. Bilgehan PAMUK</i>	
Osmanlı Devleti'nin Sonlarında Kilis'in İdari ve Sosyal Yapısı	76
<i>Prof. Dr. Adem TUTAR</i>	
Everyday Practices of Religious Coexistence in Javanese Muslim Society: Lessons from Local Communities in Indonesia.....	79
<i>Prof. Noorhaidi HASAN</i>	
Ebu'l-Feth el-Büstî'nin Şiirinde Toplumsal Dayanışmanın Temelleri.....	82
<i>Doç. Dr. Mesut CEVHER</i>	
The Creativity of Nizami Ganjavi as a Manifestation of the Tolerance of the Azerbaijani People	86
<i>Assoc. Prof. Alimukhtar MUXTAROV</i>	
Küresel Enformasyon Dengesizliği ve Alternatif Medya: İslam Dünyasında El-Cezire'nin Uluslararası Rolü	90
<i>Doç. Dr. Vefalı ENSER</i>	

A Comparative Analysis of the Coexistence Model in Islamic Civilization: Azerbaijani and Uzbek Experiences	93
<i>Assoc. Prof. Tarana HASHIMOVA</i>	
The Effects of Emerging Diverse Religious Interpretations in Kyrgyz Society in the Post-Independence Years	97
<i>Assoc. Prof. Zaylabidin ACIMAMATOV</i>	
Birlikte Yaşama Azmi: Kilis'te Gayrimüslimler	100
<i>Doç. Dr. Nermin Zahide AYDIN</i>	
Socio-Cultural Structure in Eski İkan: The Experience of Coexistence in the Context of Uzbek Turks Living in Kazakhstan	103
<i>Assoc. Prof. Kutlugjon SULTANBEK</i>	
Multicultural Life and Islamic Civilization in Samarkand	106
<i>Assoc. Prof. Ixtiyor YOQUBOV</i>	
İsmayıl Raci Faruqinin Yaradıcılığında Pax İslamica və Ümmət Anlayışı.....	108
<i>Assoc. Prof. Elvüsal Məmmədov</i>	
The Ethics of Coexistence in Ahiska: Historical Experience, Freedom of Worship, and the Waqf Tradition	110
<i>Assoc. Prof. Ahmet NİYAZOV</i>	
Azerbaijani Ashik Literature as a Component of the Common Turkic Cultural Heritage.....	113
<i>Assoc. Prof. Aynur NAJAFOVA</i>	
Ethical Values of Coexistence in the Caucasus: 19th Century Examples from Azerbaijan.....	117
<i>Assoc. Prof. Aygün XƏLİLQIZI</i>	
The Crisis of the Culture of Coexistence: Islamophobia and the Criminalization of Muslim Identity in Global Politics.....	122
<i>Assoc. Prof. Anar GAFAROV</i>	
Food, Faith, and Coexistence: The 'War Takjil' Phenomenon and Interreligious Sociality in Contemporary Indonesia	125
<i>Assoc. Prof. Zamzam AFANDI</i>	
İslam Kültüründe Öteki ile İlişkilerin Normatif Kodları ve Küreselleşme Çağında Değişim Zorunluluğu.....	130

Doç. Dr. Abdussamet KAYA

Medine Vesikası Bağlamında Çok Kültürlü Topumlarda Birlikte Yaşamının Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Temelleri 134

Doç. Dr. Abdulhalim OFLAZ

Sufi Symbols Intended to Express Islamic Ideals in Nizami Ganjavi's "Khamse" 137

Assoc. Prof. Zahra ALLAHVERDİYEVA

Yûnus Emre'nin Şiirlerinde Birlik ve Beraberlik Mefkûresi 140

Doç. Dr. Murat VANLI

Birlikte Yaşam Perspektifinden Göçmenlerin Entegrasyonu: Büyük Şehirlere Bir Model Önerisi .. 143

Doç. Dr. Hatice ARSLAN SÖZÜDOĞRU

Cibrân Halil Cibrân'ın Şiirinde Birlikte Yaşam Değerleri: *el-Mevâkıb* Adlı Şiiri Üzerine Analitik Bir İnceleme 146

Doç. Dr. Mohamadou Aboubacar MAIGA

Kültürden Medeniyete Sofra: Kilis Halk Kültüründe Sofra Geleneği 150

Doç. Dr. Tuba ALPTEKİN - Yüksek Lisans Öğrencisi Kübra DAĞLI

Lahic Kəndinin Epiqrafik Abidələrində Xeyriyyəçilik Ənənələrinin Tarixi İzləri və Sosial Həmrəylik Nümunələri 153

Assoc. Prof. Elnur MUSTAFAYEV

Kilis Çarşısı'nın Kültürlerarası Etkileşim ve Empati Bağlamında Etnografik Bakış Açısıyla İncelenmesi 155

Dr. Öğr. Üyesi Habibe BİLGİLİ

Conquerors, Conquests, Celestial Order-Cosmos, Terrestrial Order-Chaos and (the Need for) Coexistence 158

Dr. Nazım MURADOV

Birlikte Yaşama Kültürü: Küresel Tek Tipleşmeye Karşı Evrensel Çoğulculuk Bildirisi 161

Dr. Öğr. Üyesi Hikmet ÇAMCI

Birlikte Yaşama Kültürünün Kırılğanlığı: Aşındırıcı Dinamikler ve Toplumsal Çözülme 164

Dr. Öğr. Üyesi Fatma ÇİÇEK

Makrîzî'nin Perspektifinden Memlûk Devleti'nde Müslim ve Gayrimüslimler 167

Dr. Ömer NARİN

İslam Medeniyetinde Birlikte Yaşama Tecrübesi Bağlamında Alevi-Sünni Birlikteliği: Erzincan Örneği.....	170
<i>Dr. İhsan ÜNLÜ</i>	
Scholarly Coexistence Among Muslim Scholars in the Early Centuries.....	173
<i>Dr. Mohammad Al-SAYYAD</i>	
قواعد الاستنباط الحاكمة لفهم نصوص تنظيم العلاقة بين المسلمين وغيرهم في البلاد الإسلامية نماذج من القرآن الكريم ...	177
<i>Dr. Sohaib Abdulraheem Hameed</i>	
Domestic Spaces, Public Meaning: The Practice of Coexistence and Female Agency in Asian Cinema.....	179
<i>Dr. Witriani, M.Hum</i>	
The Development of Ottoman Madrasas in the 16th Century and the Influence of Mimar Sinan on Design and Architecture (Some Selected Madrasas Established by Mimar Sinan as Examples).....	180
<i>Dr. Mehmet ULUSOY</i>	
The Concept of Divine Love in The Works of Nizami Ganjavi and Its Place in Islamic Civilization	185
<i>Dr. Khayala HUSEYNOVA</i>	
İslam Medeniyetinde Azerbaycan'ın Çokkültürlülük Modeli ve Birlikte Yaşama Tecrübesi ...	188
<i>Dr. Günel M. ASLANLI</i>	
Mahinbanu as a Character within the System of Female Figures in Nizami Ganjavi's Works..	190
<i>Dr. Leyla KARIMOVA</i>	
مجالس العلم في حواضر العالم الإسلامي ودورها في ترسيخ ثقافة التعايش	193
<i>Asst. Prof. Noha Kamal SELİM</i>	
The Devil as a Metaphor for Empathy-Deprived Cognition: Narcissistic Structures and the Ethical Boundaries of Coexistence	198
<i>Dr. Şirinhanım EYVAZOVA (Shirinkhanım Eyvazova)</i>	
مساعي مصطفى عالي أفندي (ت. 1008هـ/ 1600م) لتولي وزارة مصر العثمانية	200
<i>Dr. Abeer Hani</i>	
Muslims in Russia in the Context of the Formation of Russian National Identity	201
<i>Dr. Ziad Mansour</i>	

The Role of Multiculturalism and Literary Environment in the Historical Development of Ganja.....	203
<i>Dr. Terane VERDIYEVA</i>	
Kavram Kargaşası ve Anlam Krizi Bağlamında Birlikte Yaşama Tecrübesi/Sorunları	206
<i>Araştırmacı Yazar Musab AYDIN</i>	
A Folkloric Comparison of Ortaoyunu and Wayang in the Context of the Culture of Coexistence.....	209
<i>Dr. Akhmad Muğhzi ABDILLAH - Dr. Öğr. Üyesi Berrin SARITUNÇ - Dr. Nirwan NIRWAN</i>	
Religion, Subalternity and Practices of Coexistence	212
<i>Arş. Gör. Fatma Esra SAĞIR</i>	
Endülüs'te Birlikte Yaşama Tecrübesinin Sosyodilbilimsel İzduşümü: Teori ve Pratik Arasındaki Tezad.....	215
<i>Arş. Gör. Hacer ARSLAN</i>	
Klasik Dönem İslam Toplumunda Bir Arada Yaşamanın Sosyal ve Zihinsel Sınırları: Siyâhî Müslümanlar Örneği.....	219
<i>Arş. Gör. Muhammed UÇ</i>	
Dînî Mûsikînin Birlikte Yaşama Üzerine Etkisi: Mevlid Formu Örneği.....	222
<i>Arş. Gör. Enes BOZGEYİK</i>	
İslam Medeniyetinde Estetik Bir Bağlam Olarak Dini Musiki: Ortak Değer İnşası ve Toplumsal Tezahürleri.....	225
<i>Arş. Gör. Ali DÜNDAR</i>	
Religious Pluralism and Social Integration in the Coexistence Experience of non-Muslim communities in the Multicultural Environment of Azerbaijan: in the Example of the Mountain Jews and the Molokans.....	228
<i>Dr. Aliya MURSALOVA</i>	
Azerbaijan's Model of Intercivilizational Dialogue in the Context of Globalization: An Analysis of Multiculturalism, National Identity, and State Policy.....	231
<i>Researcher Aymur ALIYEVA</i>	
From Conflict to Cooperation: A Geo-Political Analysis of Water Security Strategies Among Turkic States Through the Framework of Islamic Coexistence	234
<i>Researcher Chimnaz VALIYEVA</i>	

The Literary-Philosophical Model of Religious Tolerance and the Representation of a Multicultural Environment in the Novel “Ali and Nino”	237
<i>Lecturer Javahir HASANLI</i>	
The Contribution of the Celvetiyye Order to the Culture of Coexistence: An Evaluation in the Context of the Ottoman Sufi Tradition	240
<i>Researcher Lala HAYDAROVA</i>	
Seyid Yahya Bakuvi and the Culture of “Living Together” in the Khalwatiyya Tradition: The Social Foundations of the Understanding of Unity in Multiplicity	243
<i>Researcher Malahat BABAYEVA</i>	
The Impact of Coexistence on Agricultural Development in Al-Andalus.....	246
<i>Dr. Candidate Merve ÇİFTÇİ</i>	
From Family to the Virtuous Society in Nasir al-Din Tusi: Ontological and Ethical Principles of Living Together.....	249
<i>Researcher Pervin NESİROVA</i>	
Multiculturalism in the Creative Work of Mirza Alakbar Sabir	253
<i>Researcher Sevinj MİRZAYEVA</i>	
The Wisdom of the Word in Nizami Ganjavi’s “Seven Beauties” Poem	256
<i>Researcher Sevinc HAJIYEVA</i>	
Ganja-Cradle of Multicultural Traditions and Example of Tolerance.....	259
<i>Researcher Viisala HUSEYNOVA</i>	
Social Identity Theory and Collective Memory Perspective on Social Cohesion in Islamic Civilization.....	263
<i>Researcher Gulara RUSTAMOVA - Dr. Zeynep KARLIK</i>	
The Concept of Coexistence in Islamic Civilization: The Case of Hoca Ahmed Yesevi.....	266
<i>Researcher Dinara SAZANOVA</i>	
التعايش السلمي بين العثمانيين والأرمن حتى مؤتمر برلين 1878م	269
<i>Dr. Candidate Aya TALEB</i>	
The History of Coexistence with non-Muslims in Muslim Societies: The Case of Azerbaijan	272
<i>Researcher Ali RZAYEV</i>	
Multicultural Traditions in the Literary and Cultural Environment of 12th-Century Ganja.....	275

Researcher Turkan VERDİYEVA

أول وثيقة للعيش المشترك في الحضارة الإسلامية 279

Dr. Mohamed Shaban Abdelhamid

التدرج المقاصدي من التسامح التعبدى إلى التعايش السلمى من منظور إسلامي 282

Dr. Sheref ABDELALEEM - Öğr. Gör. Zyaad Ali Al-FAHADAWI - Prof. Dr. Halil ALDEMİR

Çokkültürlü Kent Sosyolojisi Perspektifinden Birlikte Yaşama Pratikleri: Taşkent ve Bakü
Örneği 286

Yüksek Lisans Öğrencisi Nurbanu TINAS - Arş. Gör. Fatma Esra SAĞIR

EDUCATION | EĞİTİM | التعليم

Uluslararası Öğrenciler ve Birlikte Yaşama Kültürüne Etkisi 290

Prof. Dr. Niyazi CAN

Eğitim Bağlamında Kültürlerarası Etkileşim ve Birlikte Yaşama Kültürünün İnşası: İslam
Medeniyeti Perspektifi 292

Prof. Dr. Aysun DOĞUTAŞ

Okullarda Din Derslerinin Birlikte Yaşama Kültüründeki Yeri ve Önemi 295

Prof. Dr. Muhammed Ali YAZIBAŞI

اللغة العربية في تركيا وإندونيسيا بين السياسات اللغوية والتعايش السلمى (1945–2025): دراسة تحليلية مقارنة 298

Prof. Mahmoud Abdel Qader Ali

تدريس الفقه المقارن وأثره في نشر ثقافة التعايش وقبول الآخر 302

Prof. Imad Hamdi Ibrahim Yahya

306. رؤية تربوية معاصرة لتطوير أساليب التربية والتعليم الإسلامي: «أدب الاختلاف» كنموذج للتعايش السلمى في الفكر الإسلامى

Assoc. Prof. Mahmoud Mohammed Abdulkarim AL-KANNA

Intercultural Dialogue in EFL Teaching: A Linguistic Approach to Promoting Coexistence.... 311

Assoc. Prof. Badra HAMIDI

Birlikte Yaşama Becerisi Bağlamında Öğretim Elemanlarının Çokkültürlü Yeterlik Algıları .. 313

Doç. Dr. Selvi DEMİR

Hutbelerde Birlikte Yaşam Söylemi: 2023-2024 Yılları Diyanet Cuma ve Bayram Hutbeleri
Üzerine Bir İçerik Analizi 316

Dr. Öğr. Üyesi Vahdeddin ŞİMŞEK - Yüksek Lisans Öğrencisi Cengiz ÇELİK

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Çok Kültürlü Eğitim Ortamlarına Hazırlanması ve Birlikte Yaşama Kültürü: Kilisli Muallim Rifat Eğitim Fakültesi Deneyimi..... 319

Dr. Öğr. Üyesi Zeynel AMAÇ

The Culture of Coexistence in Education: Intercultural Dialogue in Light of Literary Thought .. 322

Dr. Reyhan DADAŞOVA

Coexistence and Tolerance Education in Primary School Life Studies Curricula: A Comparative Study of Türkiye and Azerbaijan 325

Dr. Gunel AYDIN

Integrating the Ta'dib Model with Interactive New Media: A Conceptual Framework Rooted in Islamic Culture for Globally Engaged Higher Education..... 328

Dr. Hayati Ismail - Dr. Fauziah Hassan

مجالات معايير التعايش في ضوء منهج القرآن الكريم التربوي والتعليمي (دراسة تحليلية) 332

Dr. Ahmad Jassim Al-Samhar

Türkistan'da Çok Dinli ve Çok Etnikli Toplumlarda Din Eğitimi ve Birlikte Yaşama Kültürü: Kırgızistan, Kazakistan ve Özbekistan Örneği..... 340

Dr. Öğr. Üyesi Dilara TINAS

Doğa Temelli Öğrenme ve Birlikte Yaşama Kültürü: Ekolojik Empati..... 344

Dr. Öğr. Üyesi Zeliha Damla KALYENCİ - Öğr. Gör. Mehmet KARAOĞLAN

Universal Values and Multicultural Dialogue in The Poetic Heritage of Nizami Ganjavi 348

Researcher Ulviyya ISMAYILOVA

Epistemic Beliefs as a Cognitive Foundation for Coexistence: A Conceptual Paper 351

Asst. Prof. Laith JUMAH

Analysis of the Results of Applying Block-Module Teaching Technologies in Teacher Education and the Integration of Nizami Ganjavi's Multicultural Values into Teaching 354

Doctorant Huseyn ALIYEV

DİN | RELIGION | الدين

Dini Bilginin Kaynaklarından Birisi Olarak Akla İtibarının İade Edilmesi..... 358

Prof. Dr. Sönmez KUTLU

Nisâ 88-91. Âyetler Çerçevesinde Müslüman-Gayri Müslim İlişkileri: Tarihsel Bağlam ve Temel İlkeler..... 361

Prof. Dr. Halil ALDEMİR

Din-Bilim İlişkisi Bağlamında Bilginin İslamileştirilmesi Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme 365

Prof. Dr. Ali ÇETİN

İslam'da Birlikte Yaşama Modelinin Temelleri ve Farklı Coğrafyalardaki Uygulamaları..... 368

Prof. Dr. Nizamettin PARLAK

İslam Toplumunda Hoşgörü, Bir Arada Yaşama Tecrübesi ve İnsan Hakları..... 371

Prof. Dr. Mehmet Salih ARI

Mübadele Süreci Özelinde Anadolu Birlikte Yaşama Modelinin Tasfiyesi ve Sonuçları..... 374

Prof. Dr. Şemseddin KIRIŞ

الأحكام الدالة على التعايش المجتمعي في آية الميثاق (83) من سورة البقرة 377

Prof. İyad Ahmed İbrahim - Lisans Öğrencisi Yasmin Muhammed Adan

Âl-i İmrân 64-79. Âyetler Işığında İslam Medeniyeti'nde Çoğulculuğun Epistemolojik ve Ahlakî Temelleri 381

Prof. Dr. Erkan YAR

İslam Medeniyetinde Birlikte Yaşama Kültürünün Oluşmasında İbadetlerin Rolü 385

Prof. Dr. Adnan KOŞUM

Fıkıh ve Vatan Arasında Endülüs Müslümanları (Müdeccenler): el-Veşerîsî'nin Esne'l-Metâcir Risalesi Bağlamında Hicretin Vücubiyeti ve Sosyolojik Sonuçları..... 388

Doç. Dr. Adem YILDIRIM

İslam Medeniyetinde Yeniden İnşa ve Birlikte Yaşama: Murtaza Mutahhari'nin Fıtrat ve Akıl Merkezli Toplum Tasavvuru 392

Doç. Dr. Habip DEMİR

Promoting Coexistence through Government Policy: Challenges of Religious Moderation in Indonesia 395

Assoc. Prof. Jarot WAHYUDI

تصوّرات أساتذة الدراسات الإسلامية في بعض الجامعات العربية حول دور التعليم الديني الجامعي في تعزيز قيم

التسامح والتعايش	398
<i>Asst. Prof. Mohamed Eid Mohamed Hussein Kar'ân</i>	
İslam Medeniyetinde Birlikte Yaşama Bilincini Geçmişten Geleceğe Taşımak: İhvân-ı Safâ Perspektifinden Bir Değerlendirme	400
<i>Doç. Dr. Mehmet KARAKUŞ</i>	
Islamic Civilizational Pluralism and the Malaysian Experience: From Independence to the Madani Framework.....	403
<i>Assoc. Prof. Ashurov SHAROFIDDIN</i>	
Haricî Zihniyetten Günümüze Tekfirci Düşünce ve Birlikte Yaşama Krizi	404
<i>Doç. Dr. Faruk GÜN</i>	
Mezhep Olgusunun İslam Düşüncesinin Gelişimine Katkısı (Mutedil Bir Yaklaşım)	407
<i>Doç. Dr. Ahmet YALÇIN</i>	
İslam Hukukuna Göre Bir Arada Yaşamanın Hukukunu Oluşturan Anahtar Kavramlar: Gayri Müslim, Zimmi, Cizye, Haraç	410
<i>Doç. Dr. Yusuf BALTA</i>	
Mâtürîdî Düşüncesinde Birlikte Yaşama Ahlâkı: Teolojik Derinlik, İlmî Adâlet, Ahlâkî Olgunluk.....	413
<i>Doç. Dr. Yusuf AĞKUŞ</i>	
İslam Hukukunda Birlikte Yaşamanın Teminatı Olarak Ahde Vefa İlkesi.....	417
<i>Doç. Dr. Üzeyir KÖSE</i>	
Birlikte Yaşamanın Önündeki Engel Olarak Tekfiri Tetikleyen Zihin Halleri	420
<i>Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Hümeysra KOÇ</i>	
Farklı Din Mensuplarıyla Birlikte Yaşamanın Dini-Fıkî Temelleri	423
<i>Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Cüneyd ELDERŞEVİ</i>	
Tudelalı Benyamin ve Ratisbonlu Petahya'nın Seyahatnamelerinde Müslüman-Yahudi Birlikte Yaşamı	426
<i>Dr. Öğr. Üyesi Muhammet ZUHUR</i>	
Is the Coexistence of Semitic Religions a Myth? An Illustration from One Thousand and One Nights	429
<i>Dr. Aghalar MAMMADOV</i>	

economic solidarity. The parties committed to respecting each other’s existence and protecting their rights; Jews were recognized as integral members of Medina, were exempted from paying jizya, and were required to cooperate in blood-money and ransom payments, while war expenses were borne separately by each community. Legally, the constitution stipulated that disputes among the parties would be referred to Prophet Muhammad as the ultimate authority; maintaining autonomy in internal matters while preserving a shared legal order provides a significant example of legal pluralism and multicultural practice. Socio-culturally, the parties agreed to coexist under the common identity of “Medinan-ness” while preserving their religious identities, and the concept of “ummah” was employed to denote social and political unity. Economically and militarily, the mandatory cooperation in blood-money and ransom payments, separate war expenditures, and clearly defined shared defense obligations constituted the material basis for sustaining social pluralism. The designation of Medina as a “haram city” and the organized military cooperation against external threats presented a model of peace- and security-based coexistence. The study adopted a qualitative research methodology, comparing various narrations of the constitution. The findings indicate that the constitution was not concluded in a single session but evolved over different periods, ensuring that parties could coexist under the “ummah” framework without being required to alter their religious or ethnic identities. As a product of a conciliatory rather than a confrontational approach, the constitution provides an inclusive model by integrating social contract culture, legal autonomy, and economic solidarity, offering a reference framework for the constitutional processes of Islamic societies. In this context, the implications for contemporary Muslim states include the establishment of inclusive structures in constitutional arrangements that prioritize pluralism, justice, the rule of law, and protection of fundamental rights; ensuring the rights of different ethnic and religious groups; and constructing social peace based on these principles. Moreover, Prophet Muhammad’s approach of subordinating tribal relations while establishing political authority through legitimacy and consensus represents a unique and instructive example for contemporary political thought and historically demonstrates the possibility of diverse groups coexisting while maintaining their distinct identities.

Keywords: Constitution of Medina, Multicultural Society, Socio-Economic Solidarity, Cohabitation, Social Contract.

Sufi Symbols Intended to Express Islamic Ideals in Nizami Ganjavi's "Khamsa"

Assoc. Prof. Zahra ALLAHVERDİYEVA*

Abstract

Sufi symbols, aimed at the equivalent expression of Islamic ideas in literature, are accompanied by the emergence of a series of metaphor typologies in poetics, and these symbols play an important role in the enrichment of poetic figures. In this regard, the verses of the Quran, the poetic images used in connection with the personalities and stories of saints, which occupy an important place in the poet's style, and Sufi symbols attract attention with their active features. In this regard, the artistic and stylistic features of the works created on the themes of Nizami Ganjavi can be determined on the basis of three main divisions:

1) Philosophical allusions and metaphors in the "Khamsa" style; 2) Sufi-philosophical symbols in the "Khamsa" style of Nizami Ganjavi; 3) Sufi-terminology system in the "Khamsa" style.

The philosophy of Sufism and its terminology system have been attracting considerable attention of specialists in recent times. The growing interest in the study of Sufi poetry and its vocabulary is a vivid proof of this. The Sufi terms of Eastern poetry, which are distinguished by their rich and diverse poetic-philosophical stylistic features, do not actually constitute a very extensive system.

In general, as the theoretical foundations of Sufism developed in the Middle Ages and its role and influence in practical life strengthened, Sufi terminology permeated literature extensively, and as a rule, terms related to Sufi symbolism appeared in poetry and became a system. As is known, Sufi terminology was linked to the Quran and the foundations of the Islamic religion during the development period of Islam. Moreover, the formation and spread of these terms are linked to the development of the history of philosophy. Therefore, these terms, which played an important role in the development of philosophical thought in literature, also become one of the main

* Azerbaijan National Academy of Sciences Institute of Literature named after Nizami Gencevi, Azerbaijan, zahra.allahverdiyeva@mail.ru

stylistic indicators in poetry.

It is possible to trace the specific features of these terms in Nizami Ganjavi's “Khamisa”. The poet uses these terms in a very simple style to tell the truth, to reveal divine secrets - the unity of God (tawhid), the unity of the Universe (wahdati-wujud), the role of man, who is sent to a realm called the world out of love and mercy, in the development of moral values of society, the invitation of kings to justice, the establishment of society and governance on justice, and other issues. Therefore, in Nizami's “Khamisa”, Sufi terms are used in a manner that is subject to the literary and artistic laws determined in accordance with the creative methodology specially chosen by the poet. Nizami treats these terms very carefully, but eloquently. Also, the poet expresses his attitude to the high position of Sufism in his work “Makhzan-ul-asrar” as appropriate.

Keywords: Nizami Ganjavi, Hamsa, Style, Islamic Ideas, Philosophy, Symbol.

Nizami Ganjavi'nin “Hamsa” Eserinde İslami İdealleri İfade Etmek Amacıyla Kullanılan Sufi Sembolleri

Doç. Dr. Zehra ALLAHVERDİYEVA*

Özet

Edebiyatta İslami fikirlerin eşdeğer ifadesini hedefleyen Sufi sembolleri, şiirde bir dizi metafor tipolojisinin ortaya çıkmasıyla birlikte, şiirsel figürlerin zenginleştirilmesinde önemli bir rol oynar. Bu bağlamda, şairin üslubunda önemli bir yer tutan Kur'an ayetleri, evliyaların kişilikleri ve hikayeleriyle bağlantılı olarak kullanılan şiirsel imgeler ve Sufi sembolleri, aktif özellikleriyle dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, Nizami Ganjavi'nin temaları üzerine yarattığı eserlerin sanatsal ve üslupsal özellikleri üç ana başlık altında belirlenebilir:

1) “Khamisa” tarzında felsefi göndermeler ve metaforlar; 2) Nizami Ganjavi'nin “Khamisa” tarzındaki Sufi-felsefi semboller; 3) “Khamisa” tarzında Sufi terminoloji

* Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi Nizami Gencevi adına Edebiyat İnstitutu, Azerbaycan, zahra.allahverdiyeva@mail.ru

sistemi.

Sufizm felsefesi ve terminoloji sistemi, son zamanlarda uzmanların büyük ilgisini çekmektedir. Sufi şiiri ve terminolojisinin incelenmesine yönelik artan ilgi bunun canlı bir kanıtıdır. Zengin ve çeşitli şiirsel-felsefi üslup özellikleriyle öne çıkan Doğu şiirinin Sufi terimleri aslında çok kapsamlı bir sistem oluşturmamaktadır.

Genel olarak, Orta Çağ'da Sufizm felsefesinin teorik temelleri geliştikçe ve pratik hayattaki rolü ve etkisi güçlendikçe, Sufi terimler edebiyata geniş ölçüde nüfuz etti ve kural olarak, Sufi sembolizmiyle ilgili terimler şiirde ortaya çıktı ve bir sistem haline geldi.

Bilindiği gibi, Sufi terimler İslam'ın gelişme döneminde Kur'an ve İslam dininin temelleriyle bağlantılıydı. Dahası, bu terimlerin oluşumu ve yayılması felsefe tarihinin gelişimiyle bağlantılıdır.

Bu nedenle, edebiyatta felsefi düşüncenin gelişiminde önemli bir rol oynayan bu terimler, şiirde de başlıca üslup göstergelerinden biri haline gelir.

Nizami Ganjavi'nin "Hamsa"sında bu terimlerin özgün özelliklerini izlemek mümkündür. Şair, bu terimleri çok sade bir üslupla gerçeği anlatmak, ilahi sırları açığa çıkarmak için kullanır: Allah'ın birliği (tevhid), evrenin birliği (vahdeti-vücut), sevgi ve merhametle dünyaya gönderilen insanın rolü, toplumun ahlaki değerlerinin gelişimi, kralların adalet daveti, adalet üzerine kurulu toplum ve yönetim ve diğer konular. Bu nedenle, Nizami'nin "Hamsa"sında Sufi terimler, şairin özel olarak seçtiği yaratıcı metodolojiye uygun olarak belirlenen edebi ve sanatsal yasalara tabi bir şekilde kullanılır. Nizami bu terimleri çok dikkatli ama etkileyici bir şekilde ele alır. Ayrıca şair, "Makhzan-ul-asrar" adlı eserinde Sufizmin yüksek konumuna ilişkin tutumunu uygun bir şekilde ifade eder.

Anahtar Kelimeler: Nizami Gencevi, Hamsa, Üslup, İslami Fikirler, Felsefe, Sembol.